

يىل : ۱ صاىي ۸

يىللىقى

عثمانلى مملەكتى ايچىن ۱۲ غروش
روسىيە و عجمستان ايچىن ۲ روبلە
باشقا مملەكتلر ايچىن ۵ فرانك

صايدىسى ۱۰ پارا

تۈرك سوزى

خەلقە دوغرو كىتمەك ، خەلق ايچون چالیشمق . . .

هەفتەدە بىر « تۈرك يوردى » طرفتىدە يېتقارېلىمىز

مدىرى جلال ساھىر

ادارە خانە

استانبولدە نور عثمانىيە
جادە سىندە ۴۰ نومرولى
« تۈرك يوردى »

پنجشنبه ۲۹ مايس ۱۳۳۰

بو صايدىمەكى يازىلار :

تۈرك صرفى : تۈرك صرفى و شيوھ سەنە دائىر ؟ گە . و . ع . * مصاحبە : دەزانىشانتە مونىشرلر ، آقا كوندوز * شعر : بىر
مارش ، جەففىر آلپ * قانونلر : عسكەرلەك يىگى قانونى ، سەرفىجەلى عزت * مىلى حەكايە : تۈرك چوچوغى ، عمر سيف الدين *
ابتدائى تەربىيە ، رەسىم (قارىقاتور)

« لك » ، پلپازه كله سنده کی « بازه » ، آلدیوهن كله سنده « دیوهن » جزه لری گیی ...

اشتقاقجه قیمتی اولان ضمیمه لرك صرفجه هیچ بر قیمتی یوقدر . چونكه بونلری أدات گیی ایسته دیگمز كله لرله برله شدیره رك مرکب كله لر یاپامایز . مثلاً « لك » ضمیمه سیله « اوچلك » دورتلك ، بشلك « صورتده كله لر یاپامایز .

و « آلدیوهن » قیاس ایدره ك « آقادیوهن » دییه مه یز .

توركجه ده أداتلرله ضمیمه لری آیرد ایتك غایت اهمیتیلدر . چونكه صوك زمانلرده بعضی تصفیه جیلریمز :

— توركجه كله ابداع ایدیورز ...

دییه ضمیمه لری أدات گیی قوللانمغه باشلادیلر . « آچاماق ، اوچاماق ، اوچقوج » قیلندن شیوهیه مغایر تعبیرلر یاراتدیلر . بو اویدورما كله لرك ابداعی ضمناً ئولش قاعده لری احیا دیمك اولدینی ایچون یاشامق قابلیتندن محرومدر . بونكله برابر موقت بر زمان ایچین لسانمرك بوزولماسنه سبب اولاییلر . بز دقت ایتلی و بونلرك استعماللرینه میدان ویرمه ملیز ...

واقعا عربجه نك سماعی صیغه لرینی قیاسی صیغه لر حالته صوقاراق عربلرجه قوللانیلمايان برچوق كله لر تولید و استعمال ایتشمز و حالده ایتكده یز . حتی بوسیغه لری عجمجه یه بیله تشمیل ایتشمز . مثلاً « مفكوره » كله سی ده بوقیلدندر .

تطمین ، تسریر ، فلاكت ، نزاکت گیی ... فقط اونو تمامالی زكه بومعامله آنجاق یابانچی لسانلر حقنده یاپیلا بیلیر .

هیچ برملت کندی اوزلسانی حقنده بوشیوه تخریبکارغنی روا گورمز . فرانسزلر ، فرانسزجه كله تشکیلاتی خصوصنده لسانلرینك شیوه سنه

اوقادار دقت واعتنا ایتدیكلری حالده یونان

قاعده سیله « سوسیولوزی ، مینه رالوزی ، گیی مه لن تعبیرلر تولیدندن هیچ صاقینامشلدرد .

بزده عربجه دن ، عجمجه دن قیاسه مخالف

بر صورتده كله لر تولید ایدیه بیلیرز . فقط توركجه

ضمیمه لری أدات یرینه قویارق یاری جانلی یاری

جانسز انجوبه لر یاراتامایز .

عربجه یه ، عجمجه یه قارشى یالگیز بر استفاد

ده جی ، موقعنده یز ..

توركجه یه گنجیه : بر مفكوره جی عالی

مفكوره سینه قارشى دویدینی احترام و تقدیس

حساريله ، اونك شیوه سنی محافظه ایتمگه مجبوردر .

اداتله ضمیمه یی ایجه آیرد ایدیه یلمك ایچین اولای « تصریف » و « اشتقاق » عملیه لرینی بری برندن آیرد ایتك لازم کلیلر .

بر لسانی تکلم ایدنلرده « لسانی رهبرانه » نامی ویریلن بر ملکه واردركه كله لرك مرکب و یا خود بسیط اولدیغنی ، نه صورتله تلفظ ایدیلوب نه معنایه دلالت ایلهدیگنی تمیز ایدره ك تکلمك شیوهیه موافق بر صورتده اداره سنی تأمین ایدره .

فقط لسانی رهبرانه گوره بسیط اولان بر كله « لسانیات » علمی ایچین مرکب اولاییلر .

لسانیاتجه بویله بر كله نك تحلیلندن چقان نتیجه « اشتقاق » نامی ویریلر ...

لسانی رهبرانه ، مرکب طانیدینی كله لرده کی أداتلری

شعر

بر مارش

بگما قیلدیج ویر ، ائی توركلك ، روحم سگما قورباندر ؛
بن جنكيزك ، آتيلانك سسلرينی ديكلمدم ؛
آق خانلغك شانلی قارغا توركوسنی سوبلدم .
آتالرم او آتادر ، قائمینه او قاندر .

اولوسمك یاساسنه بویون اگدم ، قورقامده ...
بنم یوردم بویوك آسیا ، « باصدیلم بر وطندر . »
تورك ، كسكین قیلدیجی قهرمانلر قوشاتیر .
تورك ، توركلك یاشادقجه یاشایاجق ، یاسامده .

آتالرم یشیل آغاچ دالریله تور توندی ؛
طوغلریخی صوغون آیلر سلاملادی ، اگیلیدی .
« قارا قوروم » شندی ، بویله یاس ایچنده ده گیلیدی ؛
جهانگیرلك موغولگیدی ، تاتارگیدی ، تورككیدی .

بوگون بگما بویون اگن داغلر ، طاشلر آز میدر ؟
دون دهده می تورتن دالری نیچین نی تورتمه سین ؟
ئولوم ، ظفر ، شرف ، تاریخ ، « بویوك امل » تورك ایچین .
توركلك ، یامان آتالقدرد ، شمشك ، آتش یاغدیبرر .

بنم یوردم ، بویوك آسیا ؛ « باصدیلم بر وطندر . »
تورك ، توركلك یاشادقجه یاشایاجق یاسامده ...

صهفر آلب

تفریق ایدیه بیلیر . بو أداتلری كله لرله بیتیشدیره رك یگیدن
مركب كله لر یاپاییلیر . بو عملیه یه ده « تصریف » دینیلیر .

« تصریف » ملکه سی سلیقه صورتده عوامده
موجوددر . « اشتقاق » لری تعیین اقتدارینه گنجیه
بو آنجاق « لسانیات » عالمترینه مخصوصدر و مطلقاً تحصیل
ایله اکتساب اولونور .

تصریف ملکه سی : أداتلرك سلیقی بر صورتده استعمالی
دیمكدر .

اشتقاق عملیه سی : ضمیمه لرك و جذرلرك علمی بر تحلیل
ایله میدانه چیقاریلماسندن عبارتدر .

برده « تصریف غلطی » واردركه لسانی رهبرانه ،
توركجه اولمایان تعبیرلری توركجه یه بگزمه ترك ، بونلری
توركجه كله لردن و أداتلردن مركب برشكله قویماسیدر .

مثلاً : علائم سما (ألكم صاعمال) ، دلباز (دیلباز) ،
فتح بلند (یدی بولن) ، نویدفتوح (دهلیك كوتوك) ،
بایموز (بالیمز) شكللرینه قونولشدرد .

طانیدیغمز بر ذات « دانشمند » كله سنی توركجه
دانشمق مصدرندن مشتق صانیور ، « prestihe » كله سنی
« پرستش » تعبیریه قاریشدیبریوردی .

عجبا « فرات » نهرینه توركلرك « مراد » نامی
ویرمه لری ده بوقیلدیمی ؟ ...

أداتلری « قید » رابطه ، عاطفه ، ندا » گیی كله لرله ده
قاریشدیرممالیدر . چونكه بونلر مستقل برر كله درلر .
حالبوكه أداتلر كله لرك برر جزئی تشكیل ایدره لر .

گ . و ع ...

مصاحبه

ده زانشانسته مونشهرلر

گنجلكدن ، دین و دولتك ، وطن و ملتك استقبالی ،
اقبالی گنجلكك آلسده اولدیغندن بحث ایتدیكجه
بو كولن دوداقلره ، غریب تبسملره ، قاش گوز اشارتترینه
چوق تصادف ایدیورم . بونلر بگما ، هب اعتماد اولنمادیغنه
دلالت ایدن برر اصرار و رد اشارتی گیی گلیور .
فی الحقیقه اویله در ؛ اینانق ایچون ، ایناندرمق ، اقتناع
ایتمك ، مدلل ، مقنع اثرلر ارانه ایلهمك لازمدر . فقط
ایستدیگك قادر گوستهر ، بو هدفی منظور اولمایان
بردیلدرد ، چونكه اوزاقدرد ، گوزدن ایراقدرد ، گورونلره
باقنجه ایش ده گیشیور . مخاطبگیز متصل دوداق بو کویور ،
تراموایده ، یوله ده ، قهوه ده ، کتبخانه ده ایسه گز هب اطرافه

— سویلہ باقیم ، سن هیچ اوطوره (!) مازمیسک ...؟

گوز گزدره رك تصادف ایندیگی برایکی گنجی گوسته رمك ایسته یه رك « بونلرمی استقبالك حاكمی ؟ » دییه جك گیبی گوزیگزك ایچنه باقیور .

فقط خایر ، اونلر ده گیل . بزم بحث ایندیگمز گنجلك باشقه در . بونلر گنج گورونن اختیار و دوز گونلی قوقله لر در كه هیچ بر شیاه هیچ بر وجهله علاقه و مناسبتلری یوقدر . بناء علیه اونلری استثنائتمك ایجاب ایدره . بختلره موضوع اولان گنجلك چوق قلمك ، چوق فیرچه نك مشغولیتی اولدی . اونلری عیناً قبول ایدیگز ، گولومسه دیگگز گنجلكی سزه آگلایم .

اونلر بام باشقه مخلوقلردر . بر عینه انسان چین ماچینده ده تصادف ایتمز . مملکتیمزه خاص طفیلات در كه بریسك فوطوغرافی ، برملتک بر قاج آیتق آگلنجه سی اولغه کافیدر .

هانی بعض آرمودلرک ، أمارک ، مردم آریکلرینک اوستنده قابوقلی ، بوروشوق ، یومورجاقلر چیقار ، بیلمیسگنز ، ایسته اجتماعی وجودمن اوزرنده ده بونلر اولیه یومورجاقلردر . اونلر آتیه ، کیگیله ، قاشیله ، گوزیله برر انساندر ، اگر انسان دیمک بو دیمک ایسه . فقط ناصیل انسان ، هانگی ملتن ، رومی ، اولاحی ، فرانسمی ، عجمی ، تورکمی ، انگلیزمی ، آلمانی ، جاپونمی ؟ ... بونی ادراك ایتمک قطب شمالی بی کشف ایله مکدن دها گوچدر .

دقت ایدیگز :

آشیق کیملرینه قدر آمریقالیدر . چونکه اسقارینلری دائماً آمریقان موده سیدر . بالدرلری فرانسدرد ، دائماً اینجه آژورلی صوگ موده پارس چورابندن باشقه گیمز . باجاقلری و قالجلری اعتباریله انگلیزدرلر ، پانطالونلرندن بلیدر .

چارشافی اسلام قادینلری پک میستریوز اولدیغندن صاتاشمغی پک آموزان بولورلر .

همشیره لرینی مولاتییه گوتوره مه دیکلرندن حدت ایدره لر . ایکی نوع قارت طاشیرلر : بری کندی آدی و مسلکی ایکنجیسی کندی آدی و نسبتی ..

مثلا آدی احمد جاویدان بگدر . بزم ایچون صاقلادیغی قارتنده « احمد جاویدان ، ... کتبه سندن » یازیلیدر ، دیگرنده ، فرانسزده : احمد جاریدان بک دوقوجه مصطفی پاشا .. رانتیه .. پوئت .. آفریون ..

فرنگی آبدال رینه قور و ظن ایدره که احمد جاویدان بک دوقوجه مصطفی پاشا دیمکه ، کندی نك قوجه مصطفی پاشا سمتنده اوطوردیغی بیلمیه جك ده ، قوجه مصطفی پاشا أحفادنن أصيل بر ذات ظن ایدره جك . صوگراده ایراد صاحبی ، شاعر ، محرر فلان ...

بودالا بیلمز که او فرنك بومملکتی ، کندندن دها آبی بیلمش و آگلایمشر .

وطن محبتی ، باباسندن قالان کوشکی صاتجه یه قدر دیلنده ساقزدر . کوشکک پاره لرلی قوقونا ماریقه یه گیتدیمی ، ساقزکده غیجیری گیدره . ملت ، ملیت حسی ، مأموریتدن قوغولنجه یه قدر آدره سدر . خیرسزلق ایدوب گیتدیمی ، آدره سده ده گیشیر .

ذوق هرشیئه حاکمدر ، صوگ فلسفه اولیه دییور . مذاق .. اول مذاق ، آخر مذاق .. نه بهاسنه اولورسه اولسون . حامده اوکسوروك ، ندیمه کنارک دلبری ، خالده أدیبه فیهور ، یعقوب قدری یه کویلی زاده ، گوک آله دیش آغریسی ، آغایفه آغا ، آمین بلند توره آدور ، حسین جاهده غاوغاچی گیبی ناملر ویرلرده اوقومازلر و ایشته اوندندر که اوقویوب یازمالری قیطدر .

اونلردن بر چیفته اولکی گون تونده تصادف ایتدک . دومانی اوزرلرنده ، حاووی کنارلرنده بر چیچک گیبی ایدیلر . لوبونه دوغرو چیقاجقلر مش . برینک عسکرلیگی گلمش ، چاغرییورلر مش .

یلك اعتباریله ، اوتدن معمول ویشیلمتراق اولق حیثیتیه اوستریالیدر . غیرتلاقلری چینلی ، یاجاپونلی اولدقلرینه دلیل اولق اوزره رنکلی یوقاها ما قوماشنددر . چکهن بورنه قدر آلماندر ، بیقلر سوگ وبلهلم کاری دیندن وکوت قیریلمشدر .

شقاق و تگ گوزلك جهتجه بین الملل درلر . اورادن یوقاریسی مصرلی اولدقلرینی صراحة اثبات ایدر .

أركك میدرلر ، دیشیمیدرلر ، بو دها آگلایمماز برکیفتدر . یوروشی قوقونا گیدر ؛ لا کین پانطالون گیمشدر . آلرنده کی آدیوئلر میسنللی نك کینک عینیدر ، فقط جاکت گیمشدر . چکهن سنده صقال یری گوروندیگنه رغماً صنعی بر جفت سیاه بی واردر . دوز گوننه و آلیغنه باقوب مادام ! دییه سسله نمک ایسته دیگگز زمان کسیک بیقلری نظر یگزه چاربار . سوروندکاری قوقویه بورنیگزی اوزاتمایگنز ، آغزنده توتون قوقوسی واردر .

هانکی دیلدن قونوشورلر . اوده معما ..

— یهس عزیزم ، سه ته ترمه روروز .

— تانکه شون مون بک ژونهم پاتوتون .

— دخیلمک النی شاغاپوپولی .

— فقط مونشر بونه قبالق ، سه ده غوتان .

کوتیه بیلیر فقط اوقویامازلر ، لامارینی اوقور فقط یازامازلر . شعر یازارلر ، سیاست چاقارلر ، أدبیات بیلیرلر . دهموله نك ، آلبالانک ، برغسونک ، دور کهایمک پاره سز حالیدرلر .

تورک قلوبنده تورانی ، ساقز آغاچی قلوبنده عثمانلی ، پی قلوبنده انگلیز ، سرقل دوربانده فرانسدردلر .

محمد افندی نك قرائخانه سنده جانلری صیقیلیر ، لوبونک موده سی گچدی ، قارلمانک اوستنده موزیک پک مکمل .. طوقاتلیان ده موده اولمشدر . غاردن بار ، مونمارترده کی آلقازاره بر از بگزه دیگی ایچون گیدره . عسکرلیگی چیقمش ایسه انسانیت نامنه حربدن نفرت ایدره . قرعه یه داخل ده گیل ایسه وحشی بلغارلری آزمه دیگمزی تنقید ایلرلر .

بریمز گولمه یه لم ، بالعکس بو حاله متأثر اولالم . آغلامای ده
چوق گورورم ، یالکیز صمیمی صورتده متأثر اولالم .
ودعا ایدم که جناب حق وقادر مطلق حضرتلری
اونلری بو حالدن و بزی اونلردن محافظه بویورسون
شم آمین . آقا کریمرز

قانونلر

عسکرلک یگی قانونی

تورک صوبی، عسکرلگیله درت طرفه اوک صالمش،
عسکرلگیله هر یرده صاو سورمشدر .

تورکک قانی عسکرلک ایچون بویله قاینادیغی گبی،
مبارک دینمزدده تهلکه سز زمانلرده عسکرلکک فرض کفایه
وتهلکه لی زمانلرده ده فرض عین اولدیغی سویله مشدر .
ایشته بویله جه بز عسکرلکک هیمز ایچون بروظیفه
اولدیغی آکلامشدر . شیمدی گله لم یگی قانونی
آکلامغه :

بوندن بویله هر کس عسکر اولاجقدر . ۱۸، ۱۹ یاشنده
بولونانلر عسکر اولمغه حاضر اولمیدرلر . دولتک برغاوغاسی
بولونورسه بونلر همان سلاح آلتنه چاغیریلیرلر . دولتک بر
غانله سی بولونمازسه بونلرک ۲۱ یاشنه آباق باصمالری بکله نیر .
سلاح آلتی مدتی پیاده و نقلیه ایچون ۲ سنه ، ژاندارمه
و موزیکه جیلر ایچون ۳ سنه ده گز عسکرلری ایچون ده ۵
سنه در . عسکرلری گرمی یاشندن سوکراسلاح آلتنده بولونورلر ؛
عسکرلیکلرینی بیتیردیکدن و تذکره آلدقندن سوکرا دولت
اونلری بگرمی سنه قدار بر زمان ایچنده ایسته دیگی زمان سلاح
آلتنه چاغیرا بیلیر ، عسکره اوگره ندیکلرینی اونوتدیر مامق
ایچون یگیدن تعلیملر یاپدیرر ؛ ایشته بو مدته خدمت
موظفه دیرلر . سوکرا یینه دها بر قاق سنه وار که یینه اوزمان
ایچنده عسکرلر سلاح آلتنه چاغیرلا بیلیر اما یالکیز جنک
و محاربه اولورسه . ایشته بونلر او وقت مستحفظ اولورلر .

— مونشر گیدیورم .

دیدى ، وکال أسفله آرقداشنک یوزینه باقدى :

— مه اوو مونشر ..

— نریمه اولاجق ؟ عدم آباده ..

— میل تعزیتلر ..

— مه ررسی ..

— بیته شون ..

و عسکرلکک نه عدم آباد اولدیغی اویله بر آکلاتش
آکلاتدی که حاصبه لری بیلیمه مش اولسم بن بیله
اینانه جقدم . عسکرلکک ورودی اونلره هر شی حقنده
نلر گتیرمه مش . هرشیدن بزار ناخشنود ..

چوق خوشمزه گیتدی ، آرقداشمله خیلی گولوشدک ،
نهایت بونلره نه اسم ویره لم دیدک ؛ دوشونکک طاشیندق ،
بن بولامدم ، رفیقم شویله بر ایضاح یاپدی :

— برادر . بونلر هرشیدن ناخشنود ،

مایوس ، متأثر ، غیر ممنون ده گیلیم ؟

او حالده بونلره بر اسم بولدم ..

— آمان سویله ! دیدم .

— ده زانسانته مونشرلر !

عشق اولسون آرقداشمه ، نه ده اویغون گلدى .
الحاصل عزیز قارءلرم ، ایشته بونلر اونلردر . شمدی ،
بزکنجلیگدن ، گنجلیگک وظائفندن ، قیمتندن ، حیا -
تندن بحث ایتدیگمز زمان بالطبع بونلر خارج طوتولا -
جقدر . گوریورسکیز که بونلرک ، اوته کیلرله بر علاقہ سی
یوقدر . بونلر مستثنا صنفی بیله تشکیل ایتمزلر . یوقا -
ریده عرض ایتدیگم گبی بونلر میوه لر اوزرنده کی یومور -
جاقلره بگزه ر ، که بز استقبالك میوه سنی بوگونکی
مقدس دویغولی حقیقی گنجلیگک تأسیس ایتدیکی
کلیستاندن ده و شیریرکن اویومور جاقلری بالطبع قوپاروب
آتا جغز .

مصاحبه مک بر چوق یرلری ، ظن ایدم که قارء -
لریمه گولمک آرزوسی ویرمشدر ، لا کین خایر ، هیچ